WYROK SĄDU (czwarta izba)

z dnia 26 października 2010 r. *

W sprawie T-23/09

Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (CNOP),

Conseil central de la section G de l'Ordre national des pharmaciens (CCG),

z siedzibą w Paryżu (Francja), reprezentowane początkowo przez adwokatów Y.R. Guillou, H. Speyarta van Woerdena, T. Verstraetena oraz C. van Sassego van Ysselta, a następnie przez adwokatów Y.R. Guillou, L. Defalque'a oraz C. Roberta,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez A. Bouqueta oraz É. Gippiniego Fourniera, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

* Język postępowania: francuski.

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2008) 6494 z dnia 29 października 2008 r. w sprawie COMP/39510 nakazującej Ordre national des pharmaciens (ONP), CNOP i CCG poddanie się kontroli na podstawie art. 20 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1),

SĄD (czwarta izba),

po naradzie w składzie O. Czúcz (sprawozdawca), prezes, I. Labucka i K. O'Higgins, sędziowie,

sekretarz: T. Weiler, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 23 lutego 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Ramy prawne

1 Artykuł 20 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) przewiduje:

„1. W celu wypełnienia obowiązków wyznaczonych niniejszym rozporządzeniem Komisja może prowadzić wszelkie konieczne kontrole przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw.

[…]

4. Przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw są zobowiązane do podporządkowania się kontroli nakazanej przez Komisję w drodze decyzji. Decyzja zawiera określenie przedmiotu i celu kontroli, termin jej rozpoczęcia i pouczenie o karach przewidzianych w art. 23 i 24 oraz o prawie do wniesienia odwołania od decyzji do Trybunału Sprawiedliwości […]".

Okoliczności powstania sporu

2 Skarżące – Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (CNOP) (krajowa rada izby farmaceutów) i Conseil central de la section G de l'Ordre national des pharmaciens (CCG) (centralna rada sekcji G krajowej izby farmaceutów) – są razem z Ordre national des pharmaciens (ONP) (krajową izbą farmaceutów) adresatami decyzji Komisji Wspólnot Europejskich C(2008) 6494 z dnia 29 października 2008 r. nakazującej im poddanie się kontroli na podstawie art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003, w ramach sprawy COMP/39510 (zwanej dalej „zaskarżoną decyzją"). Inną decyzją z tego samego dnia Komisja nakazała poddanie się kontroli Laboratoire Champagnat Desmoulins Philippakis. Ta ostatnia decyzja jest przedmiotem skargi w powiązanej sprawie T-24/09.

O ONP oraz o radach ONP

3 Funkcjonowanie ONP i jej rad reguluje Code de la santé publique (francuski kodeks zdrowia publicznego, zwany dalej „CSP").

4 Artykuł L 4231-1 CSP przewiduje:

„Zadaniem [ONP] jest:

1. zapewnienie przestrzegania obowiązków zawodowych;

2. strzeżenie godności i niezależności zawodowej;

3. czuwanie nad kwalifikacjami zawodowymi farmaceutów;

4. dbałość o promocję zdrowia publicznego i jakość usług, w szczególności o bezpieczeństwo czynności zawodowych.

Do ONP należą farmaceuci wykonujący swój zawód we Francji".

5 Artykuł L 4232-1 CSP stanowi, że ONP dzieli się na siedem sekcji, z których każda, z wyjątkiem sekcji E, w przypadku której kryterium przynależności jest geograficzne, odpowiada wykonywaniu konkretnej specjalizacji z dziedziny farmacji (farmacja apteczna, farmacja przemysłowa, dystrybucja hurtowa, analityka medyczna w laboratoriach otwartych i szpitalnych, farmacja szpitalna). Sekcja G obejmuje farmaceutów analityków medycznych pracujących w publicznych i prywatnych laboratoriach analiz medycznych. Każda z sekcji jest zarządzana przez radę centralną.

6 Struktura ONP opiera się na CNOP, radach centralnych, w tym CCG, i radach regionalnych. Artykuł L 4233-1 CSP stanowi, że poszczególne rady ONP mają osobowość prawną.

W przedmiocie zaskarżonej decyzji

7 W pierwszych czterech motywach zaskarżona decyzja stwierdza:

„Komisja posiada informacje o istniejących co najmniej od 2003 r. porozumieniach i uzgodnionych praktykach farmaceutów we Francji zrzeszonych w ramach [ONP] lub decyzjach [ONP] lub [CNOP] lub [CCG…], mających na celu lub powodujących zapobieżenie, ograniczenie albo zakłócenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku, w szczególności rynku usług w zakresie analityki medycznej. Według tych informacji zachowanie to przejawia się w szczególności w decyzjach mających na celu utrudnienie farmaceutom lub osobom prawnym wejścia na rynek usług analiz medycznych, ograniczenie ich działalności na tym rynku lub wykluczenie ich z tego rynku.

[ONP] jest samorządem zawodowym, któremu państwo francuskie powierzyło w szczególności zadania polegające na zapewnieniu przestrzegania obowiązków zawodowych, strzeżeniu godności i niezależności zawodowej, czuwaniu nad kwalifikacjami zawodowymi farmaceutów, na dbałości o promocję zdrowia publicznego i jakość usług, zwłaszcza szczególności o bezpieczeństwo czynności zawodowych. [ONP] składa się z rady krajowej oraz siedmiu sekcji, na które podzieleni są farmaceuci: na przykład w sekcji G są stowarzyszeni farmaceuci analitycy medyczni wykonujący zawód w publicznych i prywatnych laboratoriach analiz medycznych. [ONP] i wszystkie jej rady posiadają osobowość prawną.

[ONP] i jej rady mają uprawnienia do kontrolowania dostępu do zawodu, kontroli wykonywania zawodu, karania dyscyplinarnego farmaceutów i osób prawnych prowadzących działalność związaną z zawodem farmaceuty, na przykład farmaceuty analityka medycznego wykonującego zawód w publicznych i prywatnych laboratoriach analiz medycznych. Kontrolę nad dostępem do zawodu sprawuje się poprzez

decydowanie o wpisach na listę każdej sekcji. Wpis farmaceutów i osób prawnych prowadzących działalność związaną z zawodem farmaceuty na listę jest niezbędnym ustawowym warunkiem wykonywania jakiejkolwiek działalności związanej z zawodem farmaceuty. Lista jest prowadzona na bieżąco przez centralną radę sekcji. ONP i jej rady mogą nakładać kary, takie jak czasowy lub stały zakaz prowadzenia działalności związanej z zawodem farmaceuty. Decyzje takie pociągają za sobą czasowe lub definitywne skreślenie farmaceuty lub osoby prawnej z listy.

Komisja posiada informacje, zgodnie z którymi porozumienia lub uzgodnione praktyki pomiędzy farmaceutami we Francji zrzeszonymi w [ONP] przejawiały się w stosunku do farmaceutów lub osób prawnych pragnących świadczyć usługi w zakresie analityki medycznej w postaci decyzji o odmowie wpisu na listę sekcji G, w niedokonywaniu wpisów na listę na bieżąco lub w zakazywaniu prowadzenia działalności, co miało za cel lub skutek ograniczenie konkurencji na rynku usług analiz medycznych [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji poniżej]."

8 Ósmy i dziewiąty motyw zaskarżonej decyzji wskazują, że:

„Dla zapewnienia skuteczności niniejszej kontroli konieczne jest takie jej przeprowadzenie, aby związki przedsiębiorstw podejrzewane o uczestnictwo w zarzucanych naruszeniach nie były o niej wcześniej informowane.

W związku z powyższym należy wydać decyzję na podstawie art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 nakazującą związkom przedsiębiorstw poddanie się kontroli".

9 Artykuł 1 zaskarżonej decyzji w akapicie pierwszym stanowi, że:

„[ONP], [CNOP] i [CCG] są zobowiązane do poddania się kontroli dotyczącej ich ewentualnego udziału w porozumieniach lub uzgodnionych praktykach pomiędzy farmaceutami we Francji stowarzyszonymi w [ONP] lub ich wykonania oraz ich udziału w przejawach tych porozumień lub praktyk w postaci decyzji sprzecznych z art. 81 [WE] lub art. 82 [WE], w szczególności na rynku usług w zakresie analityki medycznej. Działania te przejawiałyby się zwłaszcza w postaci decyzji mających za cel uniemożliwienie farmaceutom i osobom prawnym wejścia na rynek usług w zakresie analityki medycznej, ograniczenie ich działalności na tym rynku lub ich wykluczenie z tego rynku".

10 Artykuł 2 zaskarżonej decyzji przewiduje, że kontrola może się rozpocząć w dniu 12 listopada 2008r., w dniu, w którym rzeczywiście odbyła się w siedzibie skarżących.

11 Artykuł 3 zaskarżonej decyzji wskazuje, że:

„Adresatami niniejszej decyzji są [ONP], [CNOP] i [CCG].

Decyzja ta jest notyfikowana będącym jej adresatami związkom przedsiębiorstw tuż przed rozpoczęciem kontroli […]".

Przebieg postępowania i żądania stron

12 Pismem złożonym w sekretariacie sądu w dniu 21 stycznia 2009 r. skarżące wniosły niniejszą skargę.

13 W skardze skarżące wniosły o połączenie niniejszej sprawy ze sprawą T-24/09. Prezes czwartej Izby Sądu nie uwzględnił tego wniosku.

14 Odrębnym pismem z tego samego dnia skarżące wniosły o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym na podstawie art. 76 a regulaminu postępowania przed Sądem. Decyzją z dnia 19 lutego 2009 r. wniosek ten został oddalony.

15 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (czwarta izba) zdecydował o otwarciu procedury ustnej i w ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu postępowania zadał skarżącym pytania na piśmie, do których skarżące się ustosunkowały.

16 Na rozprawie w dniu 23 lutego 2010 r. Sąd wysłuchał wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.

17 Skarżące wnoszą do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

18 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżących kosztami postępowania.

Co do prawa

19 Uzasadniając skargę, skarżące podnoszą trzy zarzuty. Zarzut pierwszy dotyczy naruszenia zasady, zgodnie z którą wydawane przez instytucje decyzje powinny być adresowane do jednostek posiadających osobowość prawną. Zarzut drugi dotyczy naruszenia obowiązku uzasadnienia decyzji. Zarzut trzeci dotyczy naruszenia art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003.

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na naruszeniu zasady, zgodnie z którą wydawane przez instytucje decyzje powinny być adresowane do jednostek posiadających osobowość prawną

Argumenty stron

20 Odnośnie do dopuszczalności takiego zarzutu skarżące podnoszą, że przyjmuje się, iż skarżący mają interes w zaskarżaniu adresowanych do osób trzecich decyzji, które mogą wywoływać niekorzystne dla nich skutki, w szczególności w dziedzinie konkurencji. W tym przypadku niezależnie od tego, że mają one oczywisty interes w domaganiu się unieważnienia zaskarżonej decyzji, bowiem jest ona kierowana bezpośrednio do nich, to dopuszczalne jest, by będąc jego organami przedstawicielskimi, powoływały się na zarzut oparty na braku osobowości prawnej ONP. Ich zdaniem okoliczność, że zaskarżona decyzja jest kierowana wprost do ONP, działa bezpośrednio na ich niekorzyść, wobec czego mają one bezpośredni interes w częściowym choćby uchyleniu zaskarżonej decyzji. Poza tym wniosły one skargę, działając jako organy przedstawicielskie ONP i w jej imieniu.

21 Co do meritum skarżące twierdzą, że ONP nie ma osobowości prawnej w przeciwieństwie do różnych rad ONP. Ich zdaniem adresat decyzji o kontroli powinien być podmiotem posiadającym osobowość prawną.

22 Komisja podnosi, że taki zarzut jest niedopuszczalny, a w każdym razie bezzasadny.

Ocena Sądu

23 Odnosząc się do dopuszczalności zarzutu, należy stwierdzić, że dotyczy on sentencji zaskarżonej decyzji w części odnoszącej się do innego podmiotu niż skarżące.

24 Nie kwestionowano w tym względzie, że skarżące posiadają osobowość prawną. W tej sytuacji – niezależnie od uprawnień skarżących jako organów przedstawicielskich ONP – nawet gdyby Sąd, badając zarzut co do meritum, doszedł do przekonania, że decyzje o kontroli nie mogą być adresowane do jednostek nieposiadających osobowości prawnej, a ONP jej nie posiadała, to taki wniosek nie miałby wpływu na ważność zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim jest ona adresowana do skarżących.

25 Poza tym należy podnieść, że w odpowiedzi na pisemne pytanie Sądu skarżące wskazały, że okoliczność, iż decyzję adresowano do ONP, nie miała wpływu na zakres kontroli, którą Komisja miała prowadzić na podstawie zaskarżonej decyzji, bowiem odbyła się ona w lokalach skarżących, ponieważ ONP, nie istniejąc jako podmiot prawny, nie posiada jakiegokolwiek przedstawicielstwa zewnętrznego poza radami. W tej sytuacji stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim była ona kierowana do ONP, nie miałoby wpływu na zakres oraz wyniki kontroli w stosunku do skarżących.

26 Trzeba więc podnieść, że stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim została ona zaadresowana do ONP, nie mogłoby przynieść korzyści skarżącym, dlatego też należy odrzucić zarzut pierwszy.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na naruszeniu obowiązku uzasadnienia

Argumenty stron

27 Zdaniem skarżących wymóg uzasadnienia należy analizować w kontekście okoliczności każdego przypadku, a w szczególności z uwzględnieniem treści konkretnego aktu, tym bardziej że obowiązek uzasadnienia nabiera fundamentalnego charakteru w świetle art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC"). Według skarżących niniejszy przypadek różni się od kontroli, którą Komisja prowadzi wobec jednostki posiadającej bez wątpienia cechy przedsiębiorcy. W niniejszym przypadku adresatami zaskarżonej decyzji były ONP, CNOP i CCG, natomiast nie określono w niej jednostki mogącej stanowić przedsiębiorstwo lub związek przedsiębiorstw, o którym mowa w art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003. Skarżące oświadczają, że nie wiedzą, jakie jednostki Komisja uznała za przedsiębiorstwa lub ich związki, co umożliwiłoby jej zastosowanie wskazanego przepisu, ani jakie rozumowanie przeprowadziła Komisja w tym względzie. Twierdzą, że wobec tego w chwili otrzymania zaskarżonej decyzji nie mogły poznać uzasadnienia podjętych w stosunku do nich środków, co stanowiło naruszenie ich prawa do poszanowania siedziby, o którym mowa w art. 8 EKPC, której to przestrzeganie powinno być w sposób wystarczający zagwarantowane. Zatem zdaniem skarżących uzasadnienie zaskarżonej decyzji nie pozwala Sądowi na jej skontrolowanie, do czego jest zobowiązany.

28 Zdaniem skarżących Komisja sugeruje, że ochrona przyznana siedzibie osoby prawnej ma węższy zakres niż ochrona zapewniana miejscu zamieszkania osób fizycznych i dlatego uważa, że w przypadku decyzji o kontrolowaniu pomieszczeń osoby prawnej uzasadnienie może być bardziej lakoniczne. Skarżące odrzucają taką argumentację, bowiem ochrona przyznawana na podstawie art. 8 EKPC lokalom przedsiębiorstw jest analogiczna jak ta, z której korzystają osoby fizyczne, a w każdym razie jej zakres

nie jest węższy. W tym względzie powołują się w szczególności na opinię rzecznika generalnego J. Mischa przedstawioną w sprawie C-94/00 Roquette Frères (wyrok Trybunału z dnia 22 października 2002 r. Rec. s. I-9011, I-9015).

29 Poza tym w replice skarżące podnoszą, że obowiązek uzasadnienia stanowi podstawową gwarancję prawa zainteresowanych przedsiębiorstw do obrony. Nie można więc ograniczać jego zakresu ze względów związanych ze skutecznością dochodzenia. Zdaniem skarżących, o ile rzeczywiście Komisja nie ma obowiązku powiadamiania adresata decyzji o wszystkich posiadanych informacjach na temat podejrzewanych naruszeń ani obowiązku podania dokładnej kwalifikacji prawnej tych naruszeń, to powinna wskazać wyraźnie przypuszczenia, które zamierza zweryfikować. Aby wykazać zasadność kontroli, Komisja jest zobowiązana w sposób szczegółowy wykazać w decyzji nakazującej przeprowadzenie kontroli, że posiada informacje i poważne wskazówki pozwalające jej podejrzewać, że przedsiębiorstwo poddane kontroli dopuściło się podejrzewanego naruszenia. Prawa do obrony należy bezwzględnie przestrzegać już na etapie postępowania administracyjnego, którego dotyczy zaskarżona decyzja.

30 Skarżące uważają tymczasem, że zaskarżona decyzja nie wskazuje wyraźnie, czy podejrzewane przez Komisję i uzasadniające kontrolę naruszenia są przypisywane samej ONP, samej CNOP, samej CCG, czy też tym jednostkom wszystkim razem, tak iż nie można określić, jakie przypuszczenia Komisja zamierzała zweryfikować w toku kontroli. Skarżące utrzymują również, że nie określono, jakie działania ONP lub skarżących uzasadniały podjęcie zaskarżonej decyzji.

31 W replice i podczas rozprawy skarżące podnoszą poza tym, że naruszono ich prawo do obrony. Ze względu na ogólny charakter użytych w zaskarżonej decyzji pojęć

Komisja mogła zatrzymać rozmaite dokumenty dotyczące najróżniejszych tematów. W związku z tym skarżące sporządziły listę zatrzymanych dokumentów według ich rodzaju. Skarżące dodały na rozprawie, że naruszenie ich prawa do obrony potwierdza pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, które wpłynęło do nich po wniesieniu niniejszej skargi i opisuje inną podstawę drugiego zarzutu niż wspomniane w zaskarżonej decyzji warunki dostępu do zawodu.

32 Komisja podnosi, że z prawnego punktu widzenia zaskarżona decyzja została uzasadniona w sposób wystarczający.

Ocena Sądu

33 W odniesieniu do decyzji nakazujących przeprowadzenie kontroli rozporządzenie nr 1/2003 w art. 20 ust. 4 określa niezbędne elementy, które powinna zawierać decyzja, nakazując Komisji wskazanie w uzasadnieniu przedmiotu i celu kontroli, terminu jej rozpoczęcia i pouczenia o karach przewidzianych w art. 23 i 24 rozporządzenia oraz o prawie odwołania się od decyzji do sądu Unii. Orzecznictwo wyjaśniło, jaki jest w świetle treści tego przepisu zakres obowiązku uzasadnienia decyzji o kontroli (zob. wyrok Sądu z dnia 8 marca 2007 r. w sprawie T-340/04, France Télécom przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-573, pkt 50–53 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Trzeba w tym przypadku stwierdzić, że zaskarżona decyzja pozwala skarżącym na poznanie niezbędnych elementów przewidywanych przez wymieniony przepis, w szczególności przedmiotu i celu kontroli. W rzeczywistości jej przedmiot został określony w motywie pierwszym i w art. 1 zaskarżonej decyzji jako porozumienia lub uzgodnione praktyki pomiędzy farmaceutami we Francji zrzeszonymi w ramach ONP lub decyzje ONP lub skarżących, których celem lub skutkiem było zapobieżenie,

ograniczenie lub zakłócenie konkurencji na rynku usług analiz medycznych co najmniej od 2003 r. Motyw czwarty zaskarżonej decyzji dodaje, że Komisja posiada informacje, zgodnie z którymi porozumienia lub uzgodnione praktyki przejawiały się wobec zainteresowanych osób w postaci decyzji o odmowie wpisu na listę sekcji G, w niedokonywaniu wpisów na listę na bieżąco lub w zakazywaniu prowadzenia działalności, a zatem dostarcza szczegółowych informacji na temat przypuszczeń, które Komisja ma zamiar zbadać. Cel kontroli został opisany w szóstym i siódmym motywie, które wyjaśniają, że kontrola powinna umożliwić Komisji poznanie wszystkich okoliczności faktycznych związanych z ewentualnymi porozumieniami lub praktykami, ich kontekstu oraz zidentyfikowanie związanych z procederem przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw. Jednocześnie sprecyzowano, że Komisja ma powody, aby sądzić, iż świadomość istnienia i sposobu funkcjonowania omawianych porozumień, praktyk lub decyzji ograniczała się do wąskiego grona osób w ramach ONP i jej rad.

35 Niemniej skarżące podnoszą, że zasadniczo spełnienie w tym przypadku przez Komisję wymogów odpowiedniego uzasadnienia należy oceniać pod kątem prawa do ochrony prywatności opisanego w art. 8 EKPC, zgodnie z wykładnią dokonaną zarówno w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak i w opinii rzecznika generalnego J. Mischa poprzedzającej wydanie ww. w pkt 28 wyroku w sprawie Roquette Frères. Zdaniem skarżących w toku podejmowania decyzji o kontroli przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw na Komisji spoczywa na mocy tego prawa obowiązek uzasadnienia zbliżony do obowiązku wiążącego w przypadku kontroli u osób prywatnych.

36 W związku z tym, że skarżące poruszają kwestię zaliczenia adresatów zaskarżonej decyzji do przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw, należy sprecyzować, że jej art. 3 (zob. pkt 11 powyżej) wymienia w pierwszym akapicie jako trzech adresatów ONP, CNOP i CCG. Z drugiego akapitu tego artykułu wynika, że adresatów tych uważa się za związki przedsiębiorstw, a nie za przedsiębiorstwa. Mimo że niektóre motywy zaskarżonej decyzji zawierają odniesienia do „przedsiębiorstw lub związków

zainteresowanych przedsiębiorstw", to jej art. 3 nie pozwala na wątpliwości. Zresztą z innych odniesień w zaskarżonej decyzji, na przykład w ósmym i dziewiątym motywie (zob. pkt 8 powyżej), jak również w części końcowej, dotyczącej grzywien i środków przymusu, wynika wyraźnie, że jej adresaci są uważani za związki przedsiębiorstw. W przeciwieństwie do tego, co twierdzą skarżące, w zaskarżonej decyzji nie brakuje jasności co do tego, kim są jej adresaci i czy są oni uważani za przedsiębiorstwa czy też za związki przedsiębiorstw w rozumieniu art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003. Należy zatem odrzucić powyższą argumentację.

37 Ponieważ skarżące chcą w ten sposób podkreślić, że Komisja powinna w zaskarżonej decyzji szczegółowo uzasadnić, dlaczego uważa je za związki przedsiębiorstw, należy podnieść, że zaskarżona decyzja w drugim i trzecim motywie (zob. pkt 7 powyżej) precyzuje, że ONP jest samorządem zawodowym przedsiębiorstw, któremu państwo francuskie powierzyło w szczególności zadania polegające na zapewnieniu przestrzegania obowiązków zawodowych farmaceutów, strzeżeniu godności i niezależności zawodowej, dbałości o promocję zdrowia publicznego i jakość usług, a zwłaszcza o bezpieczeństwo czynności zawodowych. Komisja wskazała również, że ONP składa się z rady krajowej jak również siedmiu sekcji, na które podzieleni są farmaceuci. W sekcji G są stowarzyszeni farmaceuci analitycy medyczni wykonujący zawód w publicznych i prywatnych laboratoriach analiz medycznych. Wymieniła również posiadane przez opisywane jednostki uprawnienia kontrolne w dziedzinie dostępu do zawodu farmaceuty i farmaceuty analityka medycznego.

38 Należy stwierdzić, że takie uzasadnienie pozwala wnioskować, iż Komisja uważa ONP za samorząd zawodowy farmaceutów i farmaceutów analityków medycznych, któremu państwo francuskie przyznało pewne uprawnienia. Wynika z niego również stwierdzenie Komisji, iż CNOP i CCG funkcjonują w ramach ONP. Szczegóły te stanowią dane pozwalające zrozumieć, dlaczego Komisja uznała ONP i skarżące za związki przedsiębiorstw. Niemniej jednak należy stwierdzić, że zaskarżona decyzja

nie zawiera specjalnej argumentacji dotyczącej powodów, dla których samorząd zawodowy, taki jak w niniejszej sprawie, i jego organy są traktowane w tym przypadku jak związki przedsiębiorstw, o których mowa w art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003.

39 Trzeba jednak przypomnieć, że celem obowiązku uzasadnienia decyzji indywidualnej jest umożliwienie sędziemu kontroli zgodności z prawem tej decyzji i dostarczenie zainteresowanemu danych wystarczających do zweryfikowania, czy decyzja jest zasadna i czy ewentualnie jest obarczona błędem pozwalającym zakwestionować jej ważność, przy czym zakres tego obowiązku zależy od charakteru rozpatrywanego aktu oraz okoliczności jego wydania, jak również całości przepisów prawa regulującego daną dziedzinę (wyrok Trybunału z dnia 25 października 1984 r. w sprawie 185/83 Interfacultair Instituut Electronenmicroscopie der Rijksuniversiteit te Groningen, Rec. s. 3623, pkt 38; wyrok Sądu z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawie T-349/03 Corsica Ferries France przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2197, pkt 62, 63; ww. w pkt 33 wyrok w sprawie France Télécom przeciwko Komisji, pkt 48).

40 Jeżeli chodzi o charakter zaskarżonej decyzji i okoliczności, w których została wydana, to o ile skarżące słusznie podnoszą, że zgodnie z orzecznictwem należy szanować prawo do prywatności przewidziane w art. 8 EKPC oraz że ochrona zapewniana miejscu zamieszkania rozciąga się także na pomieszczenia handlowe spółek [zob. podobnie wyrok z dnia 16 kwietnia 2002 r. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Colas Est i in. przeciwko Francji, § 41; zob. też odnośnie do rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r. pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 13, s. 204) ww. w pkt 28 wyrok w sprawie Roquette Frères, pkt 27, postanowienie Trybunału z dnia 17 listopada 2005 r. w sprawie C-121/04 P Minoan Lines przeciwko Komisji, niepublikowane w Zbiorze, pkt 31], o tyle Trybunał podkreślał również, jak ważne jest zapewnienie w praktyce skuteczności kontroli jako niezbędnego instrumentu pozwalającego Komisji na wykonywanie swoich zadań strażniczki traktatu w dziedzinie konkurencji. Dlatego aby prawo dostępu Komisji do pomieszczeń handlowych przedsiębiorstwa miało znaczenie przewidziane przez procedurę dotyczącą stosowania art. 81 WE i 82 WE, uprawnienie to pociąga za sobą możność poszukiwania różnych elementów informacji jeszcze

nieznanych lub niepełnych (zob. odnośnie do rozporządzenia nr 17 wyrok Trybunału z dnia 21 września 1989 r. w sprawach połączonych 46/87 i 227/88 Hoechst przeciwko Komisji, Rec. s. I-2859, pkt 27; ww. postanowienie w sprawie Minoan Lines przeciwko Komisji, pkt 36).

41 Z powyższego wynika, iż na etapie postępowania administracyjnego, podczas którego wydawane są decyzje o kontroli, Komisja nie dysponuje szczegółowymi informacjami pozwalającymi na analizę, czy rozpatrywane działania lub akty można uznać za decyzje przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw w rozumieniu art. 81 WE. To właśnie uwzględniając specyfikę decyzji o kontroli, orzecznictwo dotyczące uzasadnienia decyzji wyjaśniło, jakiego rodzaju informacje powinny się znaleźć w decyzji o kontroli, aby umożliwić ich adresatom realizację ich prawa do obrony na tym etapie postępowania administracyjnego. Z tych względów obciążenie Komisji obowiązkiem szerszego uzasadnienia nie uwzględniałoby należycie wstępnego charakteru kontroli, której celem jest dokładnie ustalenie przez Komisję na etapie początkowym, czy w danym przypadku naruszeń wspólnotowego prawa konkurencji dopuścili się adresaci decyzji o kontroli czy też osoby trzecie. W rzeczywistości, jak wynika nawet z treści zaskarżonej decyzji, Komisja nie traktuje omawianych porozumień i uzgodnionych praktyk jako stwierdzonych, lecz jako podejrzewane (zob. podobnie i analogicznie wyrok Trybunału z dnia 17 października 1989 r. w sprawach połączonych od 97/87 do 99/87 Dow Chemical Ibérica i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 3165, pkt 55).

42 Ponadto należy dodać, że jeśli chodzi o uregulowania prawne dotyczące tej kwestii i będące podstawą trzeciego, analizowanego poniżej zarzutu, to Trybunał w przeszłości stał na stanowisku, a zwłaszcza w przywoływanym przez skarżące wyroku z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie C-309/99 Wouters i in., Rec. s. I-1577, iż organizacja zawodowa reprezentująca przedstawicieli wolnych zawodów nie jest co do zasady wyłączona z zakresu stosowania art. 81 WE.

43 W tych okolicznościach, uwzględniając zwłaszcza opisany wyżej charakter zaskarżonej decyzji i uregulowania prawne dotyczące tej kwestii, należy stwierdzić, że Komisja nie była zobowiązana do przedstawienia w zaskarżonej decyzji odrębnej, szerszej niż wyjaśnienia zawarte w drugim i trzecim motywie zaskarżonej decyzji analizy prawnej, na podstawie której uznała adresatów decyzji za związki przedsiębiorstw (zob. pkt 7, 37, 38 powyżej).

44 Poza tym jeśli chodzi o argumenty dotyczące naruszenia prawa do obrony, użyte po raz pierwszy na etapie repliki i powtórzone podczas rozprawy, w zakresie w jakim odnoszą się do typu dokumentów zatrzymanych przez Komisję, należy stwierdzić, że po przypomnieniu orzecznictwa na temat obowiązku uzasadnienia, skarga ogranicza się do podniesienia zarzutów dotyczących niewystarczającego uzasadnienia zaskarżonej decyzji odnośnie do zaliczenia jej adresatów do przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw, natomiast nie formułuje w tym przypadku zarzutów naruszenia ich prawa do obrony.

45 Wprawdzie obowiązek uzasadnienia decyzji o kontroli ma na celu w szczególności zagwarantowanie jej adresatom prawa do obrony, jednak naruszenie prawa do obrony, będące ze swej istoty naruszeniem praw podmiotowych, nie stanowi naruszenia istotnych wymogów proceduralnych i dlatego nie podlega badaniu z urzędu (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawach połączonych T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2501, pkt 425; ww. w pkt 39 wyrok w sprawie Corsica Ferries France przeciwko Komisji, pkt 77). W konsekwencji zarzut dotyczący naruszenia prawa do obrony sformułowany po raz pierwszy na etapie repliki powinien być odrzucony jako niedopuszczalny na podstawie art. 48 § 2 regulaminu postępowania.

46 Na koniec, odnosząc się do zarzutów dotyczących treści pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, wystarczy stwierdzić, że stanowi ono w stosunku do zaskarżonej decyzji element późniejszy, niemogący mieć wpływu na jej zgodność z prawem, której to badanie powinno opierać się na okolicznościach faktycznych i prawnych istniejących w chwili wydania danego aktu (zob. wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r.

w sprawie T-322/01 Roquette Frères przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3137, pkt 325 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 Dlatego też trzeba oddalić zarzut drugi.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego naruszenia art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003

48 Zarzut dzieli się na dwie części. Część pierwsza dotyczy rzekomo błędnego uznania ONP i skarżących za przedsiębiorstwa, część druga – rzekomo błędnego uznania ich za związki przedsiębiorstw.

W przedmiocie części pierwszej, dotyczącej błędnego uznania ONP i skarżących za przedsiębiorstwa

— Argumenty stron

49 Skarżące kwestionują, by one same i ONP były przedsiębiorstwami. Ich zdaniem nie prowadzą jakiejkolwiek działalności handlowej czy gospodarczej. Ich działalność polega na sprawowaniu funkcji z dziedziny władzy publicznej. Uważają, że w treści zaskarżonej decyzji kryje się niekorzystna dla nich dwuznaczność, gdyż decyzja

nie określa jasno, czy jej adresatów należy uważać za przedsiębiorstwa czy związki przedsiębiorstw.

50 Komisja kwestionuje argumenty wysuwane przez skarżące.

— Ocena Sądu

51 Jak to zostało podniesione w pkt 36 powyżej, z zaskarżonej decyzji wynika jasno, że jej adresaci są uważani za związki przedsiębiorstw, a nie za przedsiębiorstwa. Należy zatem oddalić pierwszą część trzeciego zarzutu.

W przedmiocie części drugiej, dotyczącej błędnego uznania ONP i skarżących za związki przedsiębiorstw

— Argumenty stron

52 Skarżące zaprzeczają, aby one same i ONP były związkami przedsiębiorstw. Powołują się zasadniczo na ww. w pkt 42 wyrok w sprawie Wouters i in., który zakłada przeprowadzenie dwustopniowej analizy dla zbadania, czy daną organizację zawodową można uznać za związek przedsiębiorstw. Należałoby najpierw określić, czy członkowie

tej organizacji są przedsiębiorstwami w rozumieniu wspólnotowego prawa konkurencji, a następnie czy jej działalność nie wykracza poza sferę obrotu gospodarczego ze względu na charakter lub określone przez Trybunał kryteria.

53 W pierwszej kolejności skarżące podnoszą, że nie wszyscy członkowie ONP są przedsiębiorstwami w rozumieniu art. 81 WE, bowiem niektórzy z nich są urzędnikami państwowymi. Chodzi tu w szczególności o farmaceutów sektora szpitalnego wpisanych na listę sekcji G i H ONP. Poza tym status urzedników mają też członkowie z innej kategorii, a mianowicie profesorowie uniwersyteccy wykładający nauki farmaceutyczne. Ponadto nie można również uznać za przedsiębiorców farmaceutów – pracowników stanowiących dużą część członków wpisanych na listę ONP. Skarżące kwestionują znaczenie pod tym względem wyroku Sądu z dnia 13 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych T-217/03 i T-245/03 FNCBV i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4987.

54 Poza tym skarżące kwestionują też znaczenie w tym względzie decyzji francuskiej Conseil de la concurrence (rady ds. konkurencji) z dnia 18 marca 1997 r. i wyroku francuskiego Cour de cassation (sądu kasacyjnego) z dnia 16 maja 2000 r., który utrzymał ją w mocy, stwierdzając naruszenie prawa konkurencji w sektorze dystrybucji leków do domu. Podnoszą, że decyzja ta i wyrok, dotyczące konkretnie sekcji A ONP, nie zawierają stwierdzenia, by była ona związkiem przedsiębiorstw. Orzeczenia oparły się na ustaleniu, że sekcja A przekroczyła swoje uprawnienia w ramach służby publicznej, podczas gdy CCG nigdy nie przekroczyła swoich kompetencji.

55 W drugiej kolejności, skarżące uważają, że ich działalność i działalność ONP nie ma nic wspólnego ze sferą obrotu gospodarczego, bowiem pełnią one jednocześnie misję społeczną opartą na zasadzie solidarności i korzystają z prerogatyw typowych dla władzy publicznej.

56 Odnośnie do ich funkcji społecznej skarżące odwołują się do art. L 4231-2 ust. 6 CSP, na podstawie którego CNOP, składająca się z przedstawicieli wszystkich rad centralnych, w tym CCG, „może zajmować się na poziomie krajowym wszystkimi kwestiami wzajemnej pomocy, zawodowej solidarności, a w szczególności szkodami i emeryturami". Tak zdefiniowana funkcja społeczna ma swoje podstawy w solidarności przejawiającej się w tym, że część składek członkowskich można przeznaczyć na pomoc na rzecz farmaceutów znajdujących się w trudnej sytuacji lub na emeryturze.

57 Dla wykazania, że korzystają z typowych prerogatyw władzy publicznej, skarżące wyliczają, opierając się przepisach prawa francuskiego, rodzaje swojej działalności. Mają w szczególności sprawować funkcję sądowniczą i administracyjną.

58 Odnośnie do pełnionej funkcji sądowniczej podnoszą, że prawo francuskie przyporządkowuje je jako samorząd zawodowy do sądownictwa typu administracyjnego i że ich izbom dyscyplinarnym przewodniczy sędzia o statusie sędziego administracyjnego. Spełniają też dalsze kryteria oceny, czy dany organ ma cechy sądu w rozumieniu art. 234 WE, zwłaszcza kryterium pełnienia funkcji sądowniczej na podstawie prawa, kryterium stałości, wiążącego charakteru, kontradyktoryjności postępowania, stosowania przepisów prawa i niezawisłości.

59 Jako działania o charakterze administracyjnym skarżące wymieniają prowadzenie stałego kształcenia zawodowego farmaceutów, uprawnienie do zawieszenia farmaceutów, których stan zdrowia mógłby powodować, że wykonywanie przez nich zawodu stwarzałoby niebezpieczeństwo, czuwanie przez rady ONP nad przestrzeganiem zasad etyki. Poza tym gromadzenie składek niezbędnych do działania ONP i wypełniania jej zadań również należałoby do typowych prerogatyw władzy publicznej. Na koniec skarżące dodają, że ustawa powierzyła CNOP organizację wprowadzenia systemu kart farmaceutycznych – pierwszego narodowego systemu elektronicznych kart zdrowia.

60 W trzeciej kolejności skarżące przywołują trzy dodatkowe kryteria, które mogą potwierdzić, że nie są one ani przedsiębiorstwami, ani związkami przedsiębiorstw w rozumieniu wspólnotowego prawa konkurencji i które były również wzięte pod uwagę w ww. w pkt 42 wyroku w sprawie Wouters i in. Po pierwsze, chodzi o wyznaczanie członków organów wykonawczych organizacji zawodowej przez władze krajowe, po drugie, o obowiązek spełniania przez tę organizację zawodową szeregu kryteriów interesu publicznego, i po trzecie, o brak oddziaływania organizacji zawodowej na swoich członków.

61 Odnośnie do ich składu, jako organów wykonawczych ONP, skarżące podnoszą, że nie składają się wyłącznie z farmaceutów wybranych przez sobie równych i wykonujących swój zawód w formie wolnego zawodu, ale również z urzędników państwowych, przedstawicieli państwa i przedstawicieli nauk farmaceutycznych powołanych przez władze państwowe i pozostających pod ich kontrolą.

62 Ponadto według nich ustawodawca powierzył im misję dbałości o promocję zdrowia publicznego i jakość usług, co stanowi kryterium interesu publicznego obowiązujące podczas wszystkich ich działań, w szczególności przy wpisywaniu na listę. Podnoszą w tym względzie, że z ostatniego orzecznictwa Trybunału wynika, iż państwo ma możliwość w ramach ochrony podstawowych wartości, takich jak zdrowie publiczne, regulowania przez daną organizację warunków dostępu do zawodu będącego też przedmiotem regulacji (wyroki Trybunału z dnia 19 maja 2009 r.: w sprawach połączonych C-171/07, C-172/07 Apothekerkammer des Saarlandes i in., Zb.Orz. s. I-4171; w sprawie C-531/06 Włochy przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4103).

63 Skarżące utrzymują ponadto, że nie mają wpływu na działania swoich członków, co powinno wykluczyć możliwość uznania ich za związki przedsiębiorstw. W rzeczywistości, po pierwsze, CNOP nie bierze bezpośredniego udziału w dokonywaniu wpisów na listę farmaceutów, gdyż ci składają swoje wnioski w jednej z rad centralnych

lub regionalnych, właściwej dla sprawy, i wypowiada się tylko w przypadku odmowy wpisu. Po drugie, w dziedzinie analityki medycznej udział CCG w sprawach wpisów lub zmian we wpisach na liście zależy bezpośrednio od uzgodnień i zezwoleń wydawanych przez właściwego prefekta reprezentującego państwo w danym departamencie. Rola CCG ograniczałaby się do wydawania niewiążących opinii. Poza tym w sprawach wpisów i skreśleń CNOP i CCG mają jedynie uprawnienia ściśle określone przez prawo. Chodzi tu o ograniczone kompetencje, gdyż nie mogą one odmówić wpisu do zawodu kandydatowi spełniającemu wszystkie ustawowe warunki. Poza tym oceniając realne oddziaływanie tych decyzji na członków samorządu zawodowego, trzeba wziąć pod uwagę możliwość odwołania się od odmowy wpisu i od skreślenia z listy.

64 Na koniec w odpowiedzi na argumentację Komisji, zgodnie z którą formalne uznanie adresatów decyzji za przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw nie byłoby warunkiem jej zgodności z prawem, skarżące twierdzą, że zasada rozdziału uprawnień ustanowiona w szczególności w art. 5 WE, 7 WE i 211 WE powoduje, że Komisja może podjąć ważną decyzję, tylko mając do tego podstawę prawną i to jedynie w sytuacji, gdy wszystkie warunki zastosowania tej podstawy prawnej zostały spełnione. Zdaniem skarżących możliwość określenia ich jako związku przedsiębiorstw powinna zatem istnieć w momencie kontroli. W przeciwnym wypadku zaskarżona decyzja okazałaby się pozbawiona podstawy prawnej, bowiem art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 stanowi wyraźnie, że Komisja może prowadzić konieczne kontrole „przedsiębiorstw i związków przedsiębiorstw".

65 Komisja kwestionuje argumentację skarżących.

— Ocena Sądu

66 Należy najpierw przypomnieć, że motyw 24 rozporządzenia nr 1/2003 stwierdza, iż Komisja powinna posiadać uprawnienia do przeprowadzania kontroli, które są konieczne do wykrycia każdego porozumienia, decyzji lub uzgodnionej praktyki zakazanej na mocy art. 81 WE. Artykuł 20 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 wskazuje w tym względzie, że Komisja może prowadzić wszelkie konieczne kontrole przedsiębiorstw i związków przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa i związki przedsiębiorstw na podstawie art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 są zobowiązane do podporządkowania się kontroli nakazanej przez Komisję w drodze decyzji.

67 Trzeba również podnieść, że ponieważ rozporządzenie nr 1/2003 wprowadza w życie reguły konkurencji ustanowione w art. 81 WE i 82 WE, zasadniczo dla pojęć „przedsiębiorstwo" i „związki przedsiębiorstw" użytych w jej art. 20 powinno się przyjąć definicję wypracowaną w ramach stosowania art. 81 WE.

68 Niemniej jednak trzeba także wziąć pod uwagę szczególny charakter decyzji o kontroli (zob. pkt 40 powyżej). Zwłaszcza przy uwzględnieniu okoliczności, że decyzje te są wydawane na początku dochodzenia, widać, że na tym etapie nie można stwierdzić w sposób definitywny, czy dane działania lub decyzje podmiotów będących adresatami decyzji bądź innych podmiotów dają zakwalifikować się jako porozumienia pomiędzy przedsiębiorstwami, decyzje związków przedsiębiorstw czy uzgodnione praktyki sprzeczne z art. 81 ust.1 WE albo też jeszcze jako praktyki opisane w art. 82 WE. Nawet bowiem jeśli zgodnie z art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 Komisja określa w decyzji o kontroli jej przedmiot i cel, to na tym etapie nie dokonuje oceny konkretnych działań, ponieważ celem kontroli jest właśnie zebranie dowodów dotyczących podejrzewanych działań.

69 Poza tym należy też uwzględnić, że uprawnienia przyznane Komisji w rozporządzeniu nr 1/2003 mają na celu umożliwienie tej instytucji wypełnienia powierzonego jej przez traktat zadania polegającego na zapewnieniu przestrzegania reguł konkurencji na wspólnym rynku (zob. odnośnie do rozporządzenia nr 17 wyrok Trybunału z dnia 26 czerwca 1980 r. w sprawie 136/79 National Panasonic przeciwko Komisji, Rec. s. 2033, pkt 20, ww. w pkt 40 postanowienie w sprawie Minoan Lines przeciwko Komisji, pkt 34), co zostało przywołane również w motywie 24 rozporządzenia nr 1/2003 (zob. pkt 66 powyżej). Także orzecznictwo potwierdziło, że kontrole mogą mieć bardzo szeroki zakres i że prawo dostępu do wszystkich pomieszczeń, terenów i środków transportu przedsiębiorstwa ma szczególną wagę, umożliwiając Komisji zebranie dowodów naruszenia przepisów o konkurencji w miejscach, gdzie zazwyczaj się one znajdują, czyli w handlowych pomieszczeniach przedsiębiorstw (zob. podobnie odnośnie do rozporządzenia nr 17 ww. w pkt 40: wyrok w sprawie Hoechst przeciwko Komisji, pkt 26; postanowienie w sprawie Minoan Lines przeciwko Komisji, pkt 35).

70 W tym przypadku odnośnie do uznania ONP i skarżących za związki przedsiębiorstw w rozumieniu art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 należy przypomnieć, że pojęcie przedsiębiorstwa w kontekście prawa konkurencji obejmuje każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą niezależnie od formy prawnej i sposobu finansowania oraz że działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność polegającą na świadczeniu dóbr lub usług na danym rynku (ww. w pkt 42 wyrok w sprawie Wouters i in., pkt 46, 47).

71 Należy stwierdzić, że farmaceuci, a przynajmniej wykonujący zawód jako niezależni farmaceuci, świadczą, za wynagrodzeniem, w szczególności usługi dystrybucji detalicznej leków i ponoszą ryzyko finansowe tej działalności. Prowadzi to do wniosku, że osoby te prowadzą działalność gospodarczą, a zatem stanowią przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 WE, 82 WE i 86 WE (zob. podobnie i analogicznie wyrok Trybunału z dnia 12 września 2000 r. w sprawach połączonych od C-180/98 do C-184/98 Pavlov i in., Rec. s. I-6451, pkt 76, 77; ww. w pkt 42 wyrok w sprawie Wouters i in., pkt 48, 49). Skarżące nie kwestionują zresztą, że pewną liczbę farmaceutów, członków ONP, można uznać za przedsiębiorstwa w rozumieniu prawa konkurencji, ponieważ

wykonują swój zawód w formie wolnego zawodu i wobec tego ponoszą ryzyko finansowe tej działalności.

72 Ponadto oprócz farmaceutów prowadzących apteki i ich zastępców, członków sekcji A, również członkowie sekcji G, to znaczy kierownicy i zastępcy kierowników laboratoriów analiz medycznych, odpowiadają kryteriom pojęcia przedsiębiorstwa. Nawet bowiem jeśli, jak twierdzą skarżące, farmaceuci należący do sekcji G są w większości zatrudnieni jako pracownicy prywatnych i publicznych laboratoriów analiz medycznych, to co najmniej część członków tej sekcji można uznać za przedsiębiorstwa w rozumieniu prawa konkurencji, co zresztą skarżące, odpowiadając na pytanie Sądu, potwierdziły na rozprawie.

73 Niemniej jednak skarżące podnoszą, że skoro części ich członków nie można uznać za przedsiębiorstwa, to w stosunku do ich organów przedstawicielskich występujących w sprawie nie znajdzie zastosowania art. 81 WE.

74 Należy stwierdzić, że tezie tej zaprzecza orzecznictwo. W ww. w pkt 53 wyroku w sprawie FNCBV i in. przeciwko Komisji Sąd stwierdził, że zrzeszenia zawodowe skupiające i reprezentujące rolników, będących przedsiębiorstwami w rozumieniu art. 81 WE, można przy stosowaniu tego przepisu zakwalifikować jako związki przedsiębiorstw, mimo że zrzeszają one również małżonków rolników, w szczególności z tego powodu, że zdaniem Sądu sama okoliczność, iż związek przedsiębiorstw może zrzeszać również osoby lub jednostki, których nie można uznać za przedsiębiorstwa, w każdym razie nie wystarczy, aby pozbawić takiego charakteru związek w rozumieniu art. 81 WE (ww. w pkt 53 wyrok w sprawie FNCBV i in. przeciwko Komisji, pkt 55).

75 Skarżące kwestionują możliwość zastosowania tego wyroku, podkreślając, że Sąd wziął pod uwagę również okoliczność, iż małżonkowie rolników zazwyczaj uczestniczą w wykonywaniu zadań rodzinnego gospodarstwa rolnego. Małżonkowie ci prowadzą więc działalność gospodarczą, co nie ma miejsca w przypadku ogromnej liczby członków ONP. Jednak choć Sąd rzeczywiście wymienił taką okoliczność w pkt 55 ww. w pkt 53 wyroku w sprawie FNCBV i in. przeciwko Komisji, to argument skarżących nie może być skuteczny, bowiem w tym samym punkcie Sąd wskazał jasno, iż „w każdym razie" sama okoliczność, że niektórzy członkowie nie są przedsiębiorstwami, nie wystarczy, by omawiany związek nie został objęty zakresem stosowania art. 81 WE.

76 ONP i skarżące są więc organizacjami zrzeszającymi i reprezentującymi pewną liczbę przedstawicieli zawodu, wśród których farmaceuci – aptekarze i kierownicy laboratoriów analiz medycznych – odpowiadają pojęciu przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 WE.

77 Okoliczność ta wystarczy, aby dojść do przekonania, że Komisja słusznie zaliczyła ONP i skarżące do przedsiębiorstw w rozumieniu art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 (zob. podobnie i analogicznie ww. w pkt 53 wyrok w sprawie FNCBV i in. przeciwko Komisji, pkt 53, 54) i że mogła zgodnie z prawem poddać je kontroli na podstawie tegoż przepisu. W szczególności istnieje możliwość, że mając taki charakter, organizacje te mogły podejmować decyzje sprzeczne z art. 81 WE. Hipotezę taką Komisja, zgodnie ze swoim zadaniem, ma prawo zweryfikować, w szczególności na podstawie dowodów zebranych w toku kontroli.

78 Argumentacja skarżących opierająca się na wymienionym w ww. w pkt 42 wyroku w sprawie Wouters i in. nie może mieć wpływu na tę konkluzję. W rzeczywistości kwestią, którą rozstrzygnął ten wyrok, było, czy samorząd zawodowy, taki jak holenderska izba adwokacka, ustanawiający dane przepisy należy uważać za związek przedsiębiorstw czy też za władzę publiczną (ww. w pkt 42 wyrok w sprawie Wouters i in., pkt 56). Tymczasem w niniejszej sprawie pytanie, czy wykonując swe konkretne prerogatywy, skarżące są wykluczone z zakresu stosowania 81 WE, czy też wręcz

przeciwnie, któreś z podejmowanych przez nie działań należy uważać za decyzje związków przedsiębiorstw, jest wyraźnie przedwczesne. W tym przypadku będzie trzeba na nie odpowiedzieć przy wydawaniu decyzji końcowej odnoszącej się do zarzutów ustalonych przez Komisję. Poza tym wyrok w sprawie Wouters i in. potwierdza jednoznacznie, że organizacje zawodowe nie podlegają co do zasady wykluczeniu z zakresu stosowania art. 81 ust. 1 WE (zob. podobnie ww. w pkt 42 wyrok w sprawie Wouters i in., pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).

79 W tym miejscu należy też podnieść, że nakazana zaskarżoną decyzją kontrola nie dotyczyła wyłącznie ewentualnych decyzji związków przedsiębiorstw, o których mowa w art. 81 ust. 1 WE i będących przedmiotem ww. w pkt 42 wyroku w sprawie Wouters i in., ale również ewentualnego udziału skarżących w porozumieniach lub uzgodnionych praktykach farmaceutów we Francji zrzeszonych w ramach ONP, a także naruszenia art. 82 WE.

80 Poza tym z akt wynika, że francuska Conseil de la concurrence wydała wiele decyzji stwierdzających naruszenia prawa konkurencji przez ONP lub przez jej organy oraz że francuski Cour de cassation co najmniej raz podtrzymał jedną z tych decyzji. Bez względu na to, że decyzje te dotyczyły sekcji A, a nie sekcji G ONP i w odróżnieniu od tego, co deklarują skarżące, mamy tu do czynienia ze wskazówką dodatkową, pozwalającą Komisji na stwierdzenie, że ONP i skarżące co do zasady nie są wykluczone z zakresu stosowania art. 81 WE, bowiem niektórzy członkowie sekcji A i G mogą zaliczać się do przedsiębiorstw, a pełnienie przewidzianej przez prawo misji w interesie publicznym nie stoi na przeszkodzie, by każda z tych sekcji wydawała akty niemające związku z tymi przepisami prawa i naruszające art. 81 WE.

81 Na koniec jeśli chodzi o przywoływane przez skarżące, wymienione w ww. w pkt 62 wyroki: w sprawie Apothekerkammer des Saarlandes i in. oraz w sprawie Komisja przeciwko Włochom, z których wynika, że państwo ma możliwość w ramach ochrony podstawowych wartości takich jak zdrowie publiczne regulować warunki przyjmowania przez daną organizację do zawodu będącego też przedmiotem regulacji, należy stwierdzić, że wyroki te odnosiły się zasadniczo do stosowania art. 43 WE i 56 WE dotyczących swobody przedsiębiorczości i swobodnego przepływu kapitału i do uregulowań krajowych dotyczących warunków wykonywania zawodu farmaceuty. Zatem wyroki te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy, bowiem z orzecznictwa wynika, że jeśli dane przepisy nie stanowią ograniczeń w swobodnym przepływie, ponieważ nie mają nic wspólnego z działalnością gospodarczą, to okoliczność ta nie oznacza, że omawiana działalność nieodzownie nie jest objęta zakresem stosowania art. 81 WE i 82 WE ani też, że przepisy te nie spełniają przesłanek stosowania tych artykułów (zob. podobnie i analogicznie wyrok Trybunału z dnia 18 lipca 2006 r. w sprawie C-519/04 P Meca-Medina i Majcen przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-6991, pkt 31).

82 Jak wynika z powyższego, Komisja mogła uznać na etapie wydawania zaskarżonej decyzji, że ONP i skarżące stanowiły związki przedsiębiorstw w rozumieniu art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003. Nie można więc stwierdzić, że Komisja dopuściła się naruszenia tego przepisu, zaliczając adresatów zaskarżonej decyzji do związków przedsiębiorstw.

83 Dlatego też trzeba oddalić część drugą zarzutu trzeciego, a zatem i zarzut trzeci w całości.

84 Z powyższych rozważań wynika, że skarga powinna zostać oddalona w całości.

W przedmiocie kosztów

85 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżące przegrały sprawę, należy obciążyć je, oprócz ich własnych kosztów, także kosztami poniesionymi przez Komisję, stosownie do złożonego przez nią wniosku.

Z powyższych względów

SĄD (czwarta izba)

orzeka, co następuje:

1) **Skarga zostaje oddalona.**

2) **Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (CNOP) i Conseil central de la section G de l'Ordre national des pharmaciens (CCG) zostają obciążone kosztami postępowania.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 26 października 2010 r.

Podpisy